

Planeedi päästmine: Pariisi kliimakokkulepe

Meie planeet on ilus, ent habras.

Kliimamuutused ei ole enam kaugel. Juba praegu on temperatuur kõrgem, sagenevad äärmuslikud ilmastikunähtused ja hävivad ökosüsteemid. See on üks keerukamaid kriise, millega inimkond on pidanud silmitsi seisma.

Kliimamuutuste vastase võitluse keskmes on Pariisi kliimakokkulepe, mille eesmärk on panna ühise pingutusega piir globaalsele soojenemisele.

Kuulate saatesarja „Suuremad eesmärgid – parem õigusloome“. Täna osas uurime lähemalt, mida Pariisi kokkulepe endast kujutab, kuidas Euroopa Liit seda rakendab ning kas ülejäänud maailm peab meiega sammu.

Pariisi kliimakokkulepe on õiguslikult siduv rahvusvaheline lepe, mis sõlmiti 2015. aastal ÜRO kliimamuutuste konverentsil COP21.

Kokkuleppe peamine eesmärk on hoida ülemaailmse temperatuuri tõus tööstusühiskonna eelse tasemega võrreldes alla 2 °C, eelistatavalt alla 1,5 °C.

Selle saavutamiseks leppisid peaaegu kõik maailma riigid kokku, et tuleb vähendada kasvuhooenergia heidet.

Iga riik seadis ise endale heite vähendamise eesmärgi, mida nimetatakse riiklikult kindlaksmääratud panuseks. Esimesed riiklikud kavad esitati 2015. aastal, neid uuendati esimest korda 2020. aastal ja järgmine uuendusring on sel aastal.

Pariisi kliimakokkulepe sisaldab ka läbipaistvuse, aruandluse ja kliimameetmete rahastamise mehhanisme.

Näiteks peavad arenenud riigid aitama arenguriikidel kliimamuutusi leevendada ja nendega kohaneda.

Euroopa Liit ratifitseeris Pariisi kliimakokkuleppe 2016. aastal ja võttis selle oma kliimapoliitika aluseks.

Kokkuleppe täitmiseks kuulutas Euroopa Komisjon 2019. aastal välja Euroopa rohelepe. See on laiapõhine plaan, mille siht on kujundada ümber kõigi elualade toimimine. Euroopa rohelepe poliitikameetmed hõlmavad nii energeetikat, liikuvust, põllumajandust kui ka elurikkust ja nende eesmärk on muuta Euroopa Liidu majandus kehtlikuks.

2020. aastal seadis Euroopa Liit eesmärgiks vähendada 2030. aastaks kasvuhooenergia heidet võrreldes 1990. aasta tasemega 55% ja saavutada 2050. aastaks kliimanetraalsus.

Euroopa rohelises kokkuleppes seatud eesmärgid vormistati 2021. aastal Euroopa kliimamääruseks. Selles õigusaktis seati kõigile liikmesriikidele kohustused ning pandi paika viis, kuidas hinnata edusamme ja kohandada vastavalt nendele edasist tegevust. Määruses pannakse rõhku puhtale energiale ja ringmajandusele. Eesmärk on muuta Euroopa Liidu majandusmudelit nii, et see võimaldaks Pariisi kliimakokkuleppe eesmärgid saavutada.

Euroopa Parlament on olnud Euroopa Liidu kliimameetmete kujundamisel väga aktiivne. Just parlament avaldas survet selleks, et liit muudaks õiguslikult siduvaks eesmärgi saavutada 2050. aastaks kliimanetraalsus. Ka praegu hoiavad parlamendiliikmed õigusloomel silma peal, et Euroopa Liit täidaks oma kohustusi. Parlament on samuti nõudnud, et üleminek kestlikule majandusele oleks õiglane, ning astunud välja nende töötajate ja piirkondade kaitseks, kelle või mille elukorraldusele fossiilkütustest loobumine kõige enam mõju avaldab. Peale selle seisab parlament ülemaailmse kliimaõigluse eest, et Euroopa panustaks õiglasel määral kliimameetmete rahastamisse ka arenguriikides.

Kliimamuutustest rääkides on oluline mõista, kust pärinevad kõige suuremad kasvuhooonegaaside heitkogused. Kuigi Hiina on seadnud eesmärgiks saada 2060. aastaks süsinikuneutraalseks, on riik endiselt maailma suurim saastaja: sealt pärineb 2023. aasta seisuga peaaegu kolmandik kogu maailma kasvuhooonegaaside heitest. Enamus sellest on tingitud kivisöe kasutamisest ja tööstuse kiirest kasvust. Teisel kohal on veidi üle 11%-ga Ameerika Ühendriigid. Sealset heitkogused pärinevad peamiselt transpordi-, energeetika- ja tööstussektorist. Kolmas suurim saastaja oli India ligi 8%-ga ja neljandal kohal on Euroopa Liit. Euroopa Liidus on viimastel aastatel heitkoguseid küll vähendatud, aga siit pärineb endiselt 6% maailma kasvuhooonegaaside heitest.

Ka paljud arenguriigid on seadnud heitkoguste vähendamiseks ambitsioonikad eesmärgid, kuid nende saavutamiseks on neil vaja rahalist ja tehnoloogilist tuge. Osa riike aga pole pärast 2015. aastat oma riiklikku kliimakava ajakohastanud, nii et temperatuuri tõusu piiramine 1,5 °C-ga on sattunud kahtluse alla.

Selge on see, et ühise pingutuseta ei ole võimalik kliimamuutusi pidurdada, nagu Pariisi kokkuleppes sihiks seati. Eesmärgi saavutamist raskendab nüüd ka see, et 2025. aasta jaanuaris otsustas USA president Donald Trump vahetult pärast uuesti presidendiks saamist juba teist korda Ameerika Ühendriigid Pariisi kokkuleppest taandada.

Pariisi kliimakokkuleppega pandi paika üldine plaan kliimamuutuste pidurdamiseks, aga selle plaani elluviimine on iga riigi ja sealsete inimeste enda teha. Euroopa Liit ja eelkõige Euroopa Parlament jätkab tööd selle nimel, et kliimameetmed oleksid õiglased ja kiired. Lõppude lõpuks ei tunnista kliimakriis piire ja samasugusel viisil peaksime seda ka leevendama.

Saate tõi teieni Euroopa Parlament. Rohkem kuulamist leiate Europarl Radio veebisaidilt.